

ANGELICA TELICA HERAC

De la șezătoare la peșit

În mentalitatea românilor, șezătoria este o tradiție care avea loc și mai are loc în unele părți, în special în serile lungi de iarnă, sub forma unei adunări relativ restrânse, participanții nu doar lucrând, ci și povestind și jucând diferite jocuri sociale.

Întâlnit tot mai rar în comunitățile rurale actuale, obiceiul șezătorilor este revigorat mai mult prin punerea în scenă în cadrul unor spectacole muzical-coregrafice sau pentru mass-media, deși și-a pierdut din originalitate.

În rândurile ce urmează, ilustrez frumusețea șezătorii printr-o discuție cu Nicolae Crăciun, 80 de ani din comuna Șopotu Nou, satul Stancilova de Sus. Taica Nicolae (în zonă N de la numele proprii masculine în vorbire devine M, deci, Micolae) rememorează cu destule detalii ceea ce comunitatea din satul tradițional din Țara Almăjului (Banatul de Munte, județul Caraș-Severin) a păstrat în legătură cu șezătorile care aveau loc în trecut.

Oamenii se întâlneau sau făceau cunoștință la șezătoare – o formă de socializare pe viu, care pe lângă funcția socială mai avea și o funcție cultural-artistică și de dezvoltare personală. Șezătoria era prilej de întâlnire și comunicare, de învățare a unor bune practici și pentru etalarea unor frumuseți neasemuite ale portului popular, dar și trăsături specifice ființei românești.

„După ultimul Război nu se găsa îmbrăcăminte, fecile torceau, ficiorii și moșii săgeau, ei întrețineau atmosfera cum să dzăce acuma, cântau, aveau fluiere și cântau...

La noi, șădzătoare îi spunie, nu altcum că știu că-n alce părț îi clacă. Să fășia și dă mâncarie: turtă-n țăst, să fierbea păsui în oala dă pământ la vatra focului, cu vardză, să bea răchie dă prună. Așcea să fășiau iarna măi mult că atunși era vreme, în rest, era lucru la câmp, veneai sara tăbărât (obosit) și nu măi puceai...Să începia șădzătoare pră la opt sara și să fășia și prăstă săptămână, nu numa vineri sau sâmbătă sara. Să spunia cu o dzî-năince ca să să șcie. Nu venia foarte multă lume, lume așa cât să-nchepie (intre) într-o sobă (încăpere)-două dacă era dășchis întră ele. Să fășia șădzătoare pântru tors, pântru cusut, pântru țăsut în război, pântru toacie – fecili și muierili lucrau dă-ț era măi mare dragu' iar ficiorii, cum spușăi să jiucau cărți, cântau și la o vreme să lăsau și fecili dă lucru și jiucau jocu' cu batista. Să punia batista pră umăru' cui ai vrut și ț-o fost drag ca să jioace cu cine, ce țucași și iar puniai batista pră-altcine și tot așa. Era frumos într-un fiel că nu era altă distracție și așa să cunoșciau ai cineri și după șădzători dănu așcea să luvau, agică să căsătoreau. Și io tot așa m-am cunoscut cu Florica mé. Or fost alce vremuri, lumea

era mări serioasă și la măritat, părinții să interesau dacă se fiel dă niam îi băiatu', nu ca acuma, poace să vină și dân America, vine, o ia și gata, să duc în a lume... Bun, nu-i rău că dacă ai năroc, ai și dacă nu, d-afeci (degeaba) ieși în ușa părinților.

Dă la șădzătoare iut ai trecut la peșit (peșit), asta o fost calea a mări faină și scurtă, ai plăcut-o, acolo, ai cunoscut-o mări binie, ai vădzut dacă îi vrenică (harnică), cum să poartă, cum jioacă, bun, asta ai vădzut și la jiocu' satului, la sărbători, la Pașci, la nigeie (nedeie, rugă, întâlnire cu fiii satului) dar acolo ai putut vegea și alce lucruri. Șe o fost iar foarte bun dămunt, o fost că nu ai luvat om sau muiere dân a lume, ăl mult dân sacili veșine, atât! Așa, lumea n-o fost așa dăstrămată, acu îi șeva (ceva) tare grav, nu ne cunoașcem, păi cum să ne înțălejiem?! Ș-atunși or fost dăspărțări dar nu ca acu', și atunși or fost numa dî la bani și averi dar acu cam iestă dă toacie da' nu-i înțălegiere. Atunși dac-ai fost sărac, ce-o lăsat pântru altu', alta.

Acuma să povestăsc cu peșātu'. Ce dușeai cu părinți tăi sara cu olba dă răchie la părinții fecii unge înșepea așa o petreșiere mări mică numa cu ai cășii (casei); dacă erau d-acord să ge fata, petreșierea să țania pân' gimineța. Când o șeriai (cereai), părinții băiatului așa dzășeau: uiă, ei să înțăleg și vreu să să ia, să să căsătorească. Și a ei întrăbau: îț iai angajamentu' că fata noastră să nu fie băjiucurită, fugărită, asta era întrăbat tata băiatului. Dacă s-or înțăles, vorbesc când să facă nunta, nu să amâna prea mult, ăl mult, jiumătace dă an. Și fata era întrăbată dar mări mult așa dă formă. Tu, ca băiat întrăbai tata fecii (fetei): uico, vrei să-ț măriț fata cu mine și el dzășia: dacă voi vă vreț, vă înțălejiē, noi nu nisăm coantra (contra, împotrivă). Pân' la nuntă, mări erau întâlniri întră ai cineri la jiocuri, la alce petreșieri și acasă la fată numa cu părinții dă față. Fata nu să dușia la băiat năincea nunții. După nuntă care or fost bogaț, or stat la casa lor, care nu, or stat în casă mări mare ori mări mică cu socrii, nu răzna (separat), fiecare cu soba (încăpere, cameră) lui, numa toț. Cât dăspră zăstre (zestre) și asta să vorbea tot la peșat: dacă ce dușeai jinere, îț dăgea bani, avere, pământ, la fată îi dăgea pământ și vice (animale). Florica me o venit noră și o căpătat dă la a ei două vaci, doi porci, nișce oi și căta pământ, două lanță dă livadă. Nunta n-o fost mare, o fost căta nuntă cu vro treizăși dă persoane. Florica me o stat doi ani cu a mei fără mine că io am fost la armată și când am venit io am mai răgicat o colibă (în zonă se folosește acest termen pentru casă). Florica me o fost dî la Răchita, pră văili ălea da' dân aproape, o fost frumoasă, vrenică da' să șcii că nu atât o contat atunși frumusăta, trăbuia să lucrui, să fii vrenic, serios, să-ț vedz dă treabă.

Ce ghingeșce (gândește) – o avut optsprășce ani când s-o măritat cu mine și io douădzăși, io am plecat cătană și la un an după șe ne-am luvat, l-am făcut pră Petrică, copilu' nostru...iacă dî la șădzătoare! (Zâmbește) Pr-atunși, ca ș-acu' să fășiau ăl mult patru copii, cam unu', doi, erau familii rare cu mări mult d-atât, înt-un sat unu', doi cu atăcea suflece că era greu dă crescut, dă trăit. Niși acu' nu-i mări breaz (altfel)!“